

Övning till filmen

Tystnad

Tystnad

Att ha hemligheter kan vara spännande. Men vissa hemligheter kan kännas jobbiga att hålla tyst om och att inte få berätta. Det kan vara när någon sagt något eller gjort något som inte är okej, eller till och med gjort något olagligt.

I filmen får vi träffa kompisarna David och Adam. De är på väg hem från fritidsgården när de träffar deras fotbollstränare Hussein. Hussein vill att David och Adam ska hjälpa honom med några saker, men säger att de inte får berätta för någon.
Filmen lyfter frågor om **tystnadskultur, lojalitet, ålder för straffmyndighet och kriminalitet bland unga.**

Ladda ner presentation

1. Inledande reflektion – bra och dåliga hemligheter

Innan ni ser filmen kan ni inleda med att prata om bra och dåliga hemligheter, ge några exempel:

- En **bra hemlighet** är när en är tyst om en födelsedagspresent som någon ska få.
- En **dålig hemlighe**t är något en mår dåligt över, till exempel att en är tyst för att någon i skolan har sagt dumma saker och sagt att du inte får berätta för någon.

Låt barnen prata två och två och kom på exempel på en bra och en dålig hemlighet.

Fortsättning på nästa sida →

Film: Tystnad

2. Diskutera/reflektera

Se filmen

3. Diskutera/reflektera

- Vad händer i filmen?
- Varför bjuder Hussein (tränaren) på mat?
- Hussein ber Adam och David att ta väskan till Sulle.
  - Varför tror du David säger ja?
  - Vad tror du Adam säger att han inte vill?
- Vad tror ni att Adam kommer att göra - berätta eller hålla tyst? Varför?
- Fritidsledaren verkar oroad, vad tycker du hon ska göra?
- Är det något i filmen som ni tror är olagligt?

4. Vad säger lagen?

Flera lagar kan bli aktuella i filmen, men två som blir extra tydliga är medhjälp och utnyttjande av minderåriga. Här beskriver vi lite kort vad lagarna betyder.

1. Medhjälp till brott

Det är olagligt att hjälpa någon göra något olagligt, det kallas medhjälp. Det kan till exempel vara att spana, det vill säga hålla utkik efter någon och sen ge information till den som ska begå brottet. Det kan också vara medhjälp genom att flytta väskan, även om de inte vet vad som är i väskan.

2. Använda barn i brottslig verksamhet

Det är tyvärr vanligt att kriminella använder barn till att genomföra brott, för att barnen inte kan dömas till straff, eller får lägre straff än vuxna. Men det är olagligt att göra så. Ofta tar vuxna kontakt med barn via chattar och sociala medier.
I filmen kan det vara olagligt om Hussein använder David och Adam till att hjälpa honom begå brott, till exempel genom att flytta väskan.

3. Socialtjänstlagen & Offentlighet- och sekretesslagen

Vad händer om Adam berättar för fritidsledaren?

Det är två saker fritidsledaren måste tänka på 1. Tystnadsplikt och 2. Anmälningsskyldighet.

1. **Tystnadsplikt** betyder att fritidsledaren (enligt offentlighet- och sekretesslagen) inte får prata med andra om sånt som barnen berättat.
2. **Anmälningsskyldighet**: dt finns ett undantag, om fritidsledaren är orolig för barnets säkerhet så är den skyldig att anmäla det (enligt Socialtjänstlagen). Anmälningsskyldigheten går före tystnadsplikten!

Fortsättning på nästa sida →

Film: Tystnad

5. Diskutera/reflektera

- David säger att han hört att man inte kan åka dit om man är under 15. Vad menar han med det?
- Vad händer när barn under 15 gör något olagligt?
- Adam förstår att han kanske gjort något fel när han var med och spanade efter Sulle. Vad kan man göra om man tror att man gjort något olagligt?
- Varför tror du barn gör olagliga saker?
- Hur kan du hjälpa en person som har en hemlighet som den mår dåligt av och inte vågar prata om?

6. Junior berättar: Vad händer när barn under 15 år begår brott?

Introducera barnen till fallet genom att prata om vad en domstol är.
Läs upp faktarutan från Junior.

I lagen står det att du blir straffmyndig när du fyller 15 år, det betyder att barn under 15 år inte kan dömas till straff i domstolen, men Polisen kan fortfarande utreda det som hänt.

Om ett barn misstänks ha begått ett brott ska Socialtjänsten och vårdnadshavare informeras. Polisen skickar då en underrättelse (information) till Socialtjänsten. Vårdnadshavare kontaktas *inte* om polisen/socialtjänsten tror att det kommer hindra utredningen

Vad gör Socialtjänsten sen?
Socialtjänsten utreder och ska sen se till att barnet får rätt stöd. Det kan handla om samtal, stöd till familjen eller andra aktiviteter för att hjälpa barnet på rätt väg. Utredningen får inte ta mer än fyra månader.

Kan ett fall ändå hamna i domstolen?
Vid allvarliga brott kan domstolen pröva om det misstänkta barnet är skyldig och gjort brottet eller inte. Det fungerar ungefär som en rättegång, men barnet kan inte dömas till något straff.

7. Måla och reflektera

Avsluta med att låta barnen färglägga målarbladet till filmen.
Medan de färglägger får de tid att reflektera över diskussionerna ni haft.

Ladda ner målarblad

Film: Tystnad

Extra info till viktiga vuxna

Rapport: Riskfaktorer för att rekryteras in i kriminalitet

En viktig grund för filmen “Tystnad” har varit vittnesmål från barn som deltagit i projektet, tillsammans med rapporter och forskning om ungas väg in i kriminalitet. Brottsförebyggande rådet (Brå) beskriver i rapporten “Barn och unga i kriminella nätverk” (BRÅ, 2023) hur rekryteringen av barn går till och hur dessa nätverk är organiserade. Utifrån detta har vi sammanfattat de främsta riskfaktorerna som ökar risken för att barn dras in i kriminella sammanhang i fyra övergripande punkter:

- **Att redan utföra mindre brott tillsammans med jämnåriga**, till exempel småbrott som att snatta och skadegörelse, som normaliserar kriminalitet.
- **Synlighet i närområdet och sociala miljöer präglade av kriminalitet**. I rapporten lyfts att personer har koll på vilka barn som ofta är ensamma, till exempel i lekparker, går själva på väg till och från skola/aktiviteter. Barnen blir ”lätta byten” för de kriminella gängen.
- **Relationer till redan involverade personer**, det kan vara tonåringar, äldre unga eller vuxna som barnen redan har förtroende för, till exempel tränare, äldre syskon eller någon äldre på skolan.
- **Exponering för kriminella normer och kultur** via sociala medier och populärkultur, kan bidra till att normalisera och glorifiera en kriminell livsstil.

Den här listan med riskfaktorer är inget facit på hur rekrytering går till. Bara för att du känner igen dig i alla punkter betyder det inte att du automatiskt kommer hamna i kriminalitet. Och även om inget stämmer in på dig, kan du ändå bli utsatt för rekryteringsförsök eller hamna i kriminalitet. Det här handlar om att visa vilka risker som kan finnas, inte att peka ut någon eller ge ett facit på hur rekrytering går till.

Rapporten lyfter även att pojkar i åldrarna 12-15 är mest utsatta men viktigt att veta är att alla riskerar att utsättas för rekryteringsförsök. Ibland sker rekrytering på mindre än en dag, så det kan gå fort, och det är inte alltid barnen förstår att det är en rekrytering som sker. De kan tro att de bara är snälla och hjälper någon eller att någon annan bara är snäll och hjälper dem, men i själva verket har de satts i någon form av skuld till någon som är del av ett kriminellt nätverk och blivit rekryterade. Läs gärna mer i rapporten.

Källa: Brottsförebyggande rådet (2023) Rapport 2023:13. Barn och unga i kriminella nätverk. En studie av inträde, brott, villkor och utträde.

‘

Materialet bygger på berättelser och tankar från barn som deltagit i projektet Koll på lagen junior.

Utbildningsmaterialet är utvecklat och testat tillsammans med barn och personal på skolor och fritidsgårdar i Östergötland.

Lär er mer på kollpålagen.se